

Bijlage Dordrecht en Drechtsteden

In aanvulling op hetgeen over Dordrecht en de Drechtsteden is opgenomen in het Regioprofiel Rotterdam en regio, willen we in deze bijlage nog iets dieper ingaan op de specifieke situatie in Dordrecht en de Drechtsteden en onze ambities voor de komende jaren, waar we graag medewerking van het Rijk bij krijgen, nog wat verder toelichten. Daarnaast treft u informatie aan over de spreiding van de culturele voorzieningen in de Drechtsteden en hun bereik en we besteden, naast wat al opgenomen is in het regioprofiel, aandacht aan het culturele ecosysteem in Dordrecht waar het Onderzoek Centrum Drechtsteden onderzoek naar heeft gedaan.

Drechtsteden

Drechtsteden is een regio van 7 gemeenten, met bijna 290.000 inwoners. Een diverse bevolking die mensen van 127 nationaliteiten omvat. Qua omvang bevolking vormen we samen de 5^e stad van Nederland.

De regio kenmerkt zich door de grote rivieren die het gebied doorkruisen, waaraan van oudsher de bedrijvigheid in de regio gerelateerd is. De regio heeft een sterke maritieme sector en een strategische positie op de as Rotterdam – Antwerpen. Het is een maritieme topregio met innovatie, maakindustrie en een sterke logistieke sector, met toonaangevende internationale bedrijven. En ook in andere sectoren een omvangrijk en innovatief bedrijfsleven.

Hier komen vrijwel alle disciplines samen: van water- en scheepsbouw tot offshore maritieme dienstverlening. Hiermee draagt de regio bij aan de Nederlandse economie, maar ook aan duurzame stedelijke delta's wereldwijd. Zo is het Eiland van Dordrecht een 'living lab' waar geëxperimenteerd wordt met wateropgaven, gekoppeld aan het Deltaprogramma, building with nature (Ecoshape). En in toenemende mate ontstaan er in de regio ook cross-overs tussen het maritieme cluster en andere sectoren, zoals de zorg en aerospace.

Het voorzieningenniveau in de regio is hoog; Een uitstekende gezondheidszorg met verschillende locaties van het Albert Schweitzer Ziekenhuis in de regio, Detailhandel van de grote bekende winkelketens tot unieke Retail specialisten en gezellige winkeltjes, goed onderwijs van basisonderwijs tot en met hbo-niveau, een rijk en gevarieerd horeca-aanbod en uitgebreide sport- en cultuurvoorzieningen. Er is een goede waterbusverbinding over de rivieren en internationale toeristische trekpleisters als Unesco Werelderfgoed Kinderdijk en het Nationaal Park De Biesbosch liggen op fietsafstand.

Dordrecht

Dordrecht is de centrumstad van de Drechtsteden, met een geschiedenis die terug gaat tot 1220, toen stadsrechten werden verkregen. In 1572 werd hier de Eerste Vrije Statenvergadering in het Hof gehouden waarbij 12 belangrijke steden van Holland besloten tot de opstand tegen Spanje en de strijd voor onafhankelijkheid van wat later werd de Republiek der Nederlanden. Het daar nu gevestigde museum Hof van Nederland brengt deze geschiedenis levendig in beeld.

In de 17e eeuw was Dordrecht het toneel van de Dordtse Synode die van november 1619 tot mei 1619 werd gehouden en waar besloten werd tot één Statenvertaling van de Bijbel. In religieus én in taalkundig opzicht een belangrijk moment; Hiermee werd de standaardtaal Nederlands gemunt.

In diezelfde eeuw speelden de in Dordrecht geboren gebroeders de Witt, Johan en Cornelis, zowel in de stad als in het land een zeer belangrijke rol. In het rampjaar 1672 waren zij de slachtoffers van een gruwelijke moord. Dordrecht houdt de geschiedenis levend; De toenmalige tegenstellingen tussen de republikeinen en de 'Prinsgezinden' spelen nu weer rond de plaatsing van een standbeeld van Willem van Oranje.

Dit roemrijke verleden levert het Dordrecht van nu een historische stad op met 895 rijks- en 1100 gemeentelijke monumentale panden. Daarmee is het de 8^e monumentenstad van het land.

In de afgelopen decennia is er veel geïnvesteerd in een levendige binnenstad en de culturele infrastructuur van de stad. Er is ingezet op het creëren van aantrekkelijke ontmoetingsplekken in de

stad; voor de eigen inwoners van de stad en de regio, voor nieuwe bewoners en bedrijven om het aantrekkelijk te maken om zich hier te vestigen en voor toeristen uit binnen- en buitenland.

Zo zijn het Dordrechts Museum en Kunstmin gerestaureerd en met nieuw elan heropend, is het Onderwijsmuseum naar Dordrecht gehaald, zijn Villa Augustus, DordtYart, de Movies en Kinopolis door de gemeente gefaciliteerd om zich hier te vestigen, is het Hof van Nederland geopend en het Energiehuis als huis van de podiumkunsten voor Dordrecht en de Drechtsteden ontwikkeld. Vele creatieve ondernemers zorgen voor reuring en bedrijvigheid in de stad.

Het stadsbestuur legde de lat hoog. Gebouwen zijn alle 'state of the art' verbouwd en kunnen zich meten met de landelijke top. Het aantal stedelijke evenementen, met voor ieder wat wils, van Kermis en Kerstmarkt tot Big Rivers en Bachfestival, nam flink toe, en het resultaat bleef nationaal niet onopgemerkt; Dordrecht werd de sterkste stijger ooit op de aantrekkelijkheidsindex van de Atlas Nederlandse gemeenten, in 10 jaar tijd is Dordrecht gestegen van plek 30 naar plek 14.

Landelijke evenementen als de intocht van Sinterklaas in 2011 en de viering van de eerste Koningsdag in Dordrecht in 2015 hebben hier zeker aan meegeholpen. Met de Passion in april 2019 is Dordrecht weer toneel voor een groot landelijk evenement.

Mijlpalen

Bijzonder aan Dordrecht is het vieren van Mijlpalen als één van de speerpunten in het programma van de stad. Dordrecht kiest er bewust voor om haar geschiedenis te vieren. Zo vierden we 200 jaar Koninkrijk in 2013 en '14 en de Beeldenstorm in 2016 en staan we nu aan de vooravond van 450 jaar Dordtse Synode. Dit vieren we van november 2018 tot en mei 2019, precies dezelfde periode waarin dit 450 jaar geleden hier plaatsvond.

Voor 2020 staat 800 jaar stad op de rol en in 2021 600 jaar Biesbosch. Dit laatste vieren we, zoals in het Regioprofiel vermeldt, samen met Rotterdam.

Voor het vieren van de mijlpalen is budget vrijgemaakt als onderdeel van het programma 'Levendige Binnenstad'. Dit geeft een boost aan de kunst en cultuur in de stad; zowel organisaties als individuele bewoners en kunstenaars worden uitgenodigd en gestimuleerd om, liefst in samenwerking met elkaar, in dit verband projecten te realiseren. Dit levert de stad bijzondere producties op. Deze collegeperiode wordt een koppeling gelegd tussen de mijlpalen en kunst in de openbare ruimte; uitgangspunt is dat elke mijlpaal tenminste een blijvend kunstwerk in de openbare ruimte oplevert.

Voor de komende periode zijn twee documenten bepalend voor het beleid; 'De groeiagenda 2030' en het 'Coalitieakkoord 2018 – 2022, Dordrecht, een stad waar je bij wilt horen'.

Groeiagenda 2030¹

De regio heeft haar ambities gebundeld in de Groeiagenda 2030. Er wordt gekozen voor investeren in de breedte, in woningbouw, onderwijs en arbeidsmarkt, bereikbaarheid en in de sociale kracht van inwoners. Bij het realiseren van de agenda wordt samengewerkt met maatschappelijke partners. Zo helpt een Economic Development board, waarin de top van het bedrijfsleven en het onderwijs zijn vertegenwoordigd, bij het organiseren van het investerend vermogen. 'Drechtstedelijk Waterrijk'² is een recente ruimtelijke verkenning van de EDB.

Belangrijke trends en ontwikkelingen waar de Groeiagenda zich op richt zijn de vergrijzing, het einde van het fossiele tijdperk en de groeiende verkeersstroom. Maar ook innovatie in het bedrijfsleven en nieuwe mogelijkheden door digitalisering. De Groeiagenda 2030, zet in op 30.000 extra banen en 25.000 extra woningen in ongeveer 20 jaar tijd. Hiermee groeit het aantal inwoners in de Drechtsteden naar 300.000+.

¹ https://www.drechtsteden.nl/dds/up/ZsnfenyJW_Groeiagenda_2030_dinA5.pdf

² <https://www.economicdevelopmentboard.nl/wp-content/uploads/2018/08/EDB-Posad-Drechtstedelijk-Waterrijk-Juli-2018.pdf>

Campusontwikkeling Leerpark

Een in de groeiagenda opgenomen project dat relaties heeft met de creatieve sector is de Campusontwikkeling Leerpark. Het Leerpark is nu al van groot belang om de regio voor te bereiden op de nieuwe arbeidsmarkt. Doel is om dit uit te bouwen tot een hoogwaardige campus met hybride onderwijs, een up-to-date infrastructuur en ruimte voor cross-overs tussen bedrijven en onderwijs. Het wordt een plek waar gerichte opleidingen worden aangeboden, op mbo- en hbo-niveau, en specifieke vakopleidingen en -trainingen om bedrijven te faciliteren.

Samen met Leerpark-partner het Da Vinci College wordt de Duurzaamheidsfabriek ontwikkeld tot dé plek in de regio waar bedrijven en onderwijs samenwerken aan innovatie. De Duurzaamheidsfabriek heeft onlangs de titel 'Fieldlab Smart Industry' ontvangen en is daarmee één van de 15 landelijke initiatieven die deze titel mogen voeren.

Om de bedrijvigheid (nog meer) te stimuleren, zal op de campus een 'innovatieve maakfabriek' komen die ruimte moet bieden aan startups, horeca en vrijetijdsactiviteiten. Hieraan verbonden wordt ook ingezet op het creëren van broedplaatsen en kan het Leerpark zo als 'hub' dienen voor broedplaatsen elders in de regio. Het Albert Schweitzer Ziekenhuis en de Sportboulevard maken ook deel uit van de campusontwikkeling.

Hier liggen kansen om de link naar cultuureducatie en aandacht voor wetenschap en techniek voor het primair en voortgezet onderwijs in samenwerking met het LexLab van de Duurzaamheidsfabriek nog te vergroten.

Coalitieakkoord 2018 – 2022, Dordrecht, een stad waar je bij wilt horen³

Volgens prognoses daalt de potentiële beroepsbevolking in de Drechtsteden tot 2030 met ongeveer 1%, reden waarom Dordrecht voor de stad een groei-strategie geformuleerd heeft met als doel in 2030 gegroeid te zijn naar 140.000 inwoners. Deze groei-strategie is de basis voor het coalitieakkoord van het huidige college van B&W voor de komende vier jaar.

Een paar speerpunten uit het akkoord:

- Over vier jaar is de dalende lijn qua inwoneraantal gekeerd. Het aantal inwoners van de stad is aan het stijgen. De stad groeit en bloeit. Dordrecht is een stad met een aantrekkelijk en levendig stadshart, grootstedelijke voorzieningen en recreatiemogelijkheden.
- Over 4 jaar zijn er 4000 nieuwe banen gecreëerd in Dordrecht en sluit het aanbod van mbo- en hbo-opleidingen beter aan bij de vraag vanuit de regionale arbeidsmarkt.
- Over 4 jaar is een structurele oplossing gevonden voor goede verbindingen met de Randstad en Breda.
- Introductie van een DordtPas, waarmee we culturele, recreatieve en sportieve voorzieningen voor alle inwoners van de stad toegankelijk maken.

Culturele programmering van de stad

De relatie tussen de groei-strategie in het coalitieakkoord en de culturele programmering van de stad is tweezijdig; enerzijds is een groeiende stad noodzakelijk om de prachtige voorzieningen die we hebben gezond te kunnen exploiteren, anderzijds is de culturele infrastructuur en programmering een belangrijke factor bij de beslissing van mensen en bedrijven om zich hier te vestigen. Om met de groeiagenda te komen tot een 'complete stad' is culturele programmering daarom onontbeerlijk.

Dordrecht geeft in het coalitieakkoord ook aan in 2019 het huidige cultuurbeleid te herijken. Ideeën en ambities daarvoor sluiten aan bij de door de minister van Cultuur in haar brief 'Cultuur in een open samenleving' genoemde thema's voor het Rijksbeleid en de samenwerking met andere overheden zoals bij de regioprofielen.

³ Gemeente Dordrecht, coalitieakkoord 2018 - 2022

Ambities

Hieronder een nadere uitwerking van ambities voor de culturele programmering in Dordrecht, waarbij we vanwege de voor het regioprofiel geldende termijnen vooruitlopen op het te formuleren nieuwe beleid.

Nieuw publiek

Zoals elders in het land is ook in Dordrecht het publiek voor kunst en cultuur aan het vergrijzen. Het trekken van nieuw en meer divers publiek is een belangrijk thema. Instellingen ontwikkelen programma's om een jong, toekomstig publiek te bereiken en nemen drempels voor cultuurbezoek weg voor groepen die dit niet (meer) doen; Kunstmin en Muziektheater Hollands Diep zijn met projecten op wijkniveau bezig om hier een impuls aan te geven, zoals een wijkontbijt en gezamenlijke amateurproducties in de schouwburg en een productie van Hollands Diep in het kader van de mijlpaal Synode, waar bewoners van de wijk Crabbehof bij betrokken worden. Het Dordrechts museum betreft met 'Take pArt' jongeren bij de programmering van het museum.

Het Dordtse Bachfestival is gevraagd mee te doen aan het 'Audience Development' programma, een Europees programma, waarin festivals uit diverse Europese landen samenwerken om een 'tool' te ontwikkelen waar kleine organisaties mee geholpen kunnen zijn in de ontwikkeling van hun publiek. Momenteel loopt een pilot, bij succes is de bedoeling dat dit project gaat uitbreiden naar 2022.

DOOR is een grassroots initiatief dat cultuur brengt in nieuwe vormen en op nieuwe plekken en daarmee jong en nieuw publiek trekt.

Bij een initiatief als de Dordtse Cultuurnacht is het verheugend dat allerlei Dordtse cultuurorganisaties, gevestigd en nieuw, samenwerken om (nieuw) publiek binnen te halen. Ook een middel als de Dordtpas kan een rol spelen in het bereiken van publiek dat tot nu toe nog niet de weg naar de podia en de musea heeft gevonden.

De komende jaren willen we hier nog meer op inzetten. Daarbij maken we graag gebruik van ondersteuning van het Rijk, bijvoorbeeld van de nieuwe regeling voor cultuurparticipatie die aangekondigd is.

(Nieuwe) Makers, talentontwikkeling

O.a. door de Rijksbezuinigingen in 2013 zijn toen in Dordrecht gevestigde makers op het gebied van podiumkunsten vertrokken. Dit is een aderlating geweest voor het productieklimaat in Dordrecht. Bij beeldend kunstenaars zien we een vergrijzing in het kunstenaarsbestand.

Voor het algehele klimaat in de stad en voor het bereiken van mensen die tot nu toe niet in aanraking komen met al het moois dat cultuur kan bieden, zijn het verbeteren van het productieklimaat en het trekken van nieuwe makers onontbeerlijk. Zij zorgen voor creativiteit, bedrijvigheid, nieuwe impulsen die de aantrekkelijkheid van de stad vergroten. Wij willen hier bijvoorbeeld in samenwerking met productiehuizen en vakopleidingen in Rotterdam een nieuwe impuls aan geven.

Proeftuin Productiewerkplaats Energiehuis

Zoals aangegeven in het Regioprofiel willen we voor Dordrecht en de Drechtsteden van het Energiehuis meer dan nu het geval is, een productiewerkplaats maken. Voor het bereiken, trekken en behouden van makers en publiek zijn decentrale productieplaatsen in de regio Rotterdam van groot belang.

We geven professionele podiumkunstenaars de ruimte zich verder te ontwikkelen.

Er wordt een poule van professionele theatermakers gecreëerd, waarvan jaarlijks met twee makers uit die poule een coproductie ontwikkeld wordt. Gekozen wordt voor makers die zich in thema's die leven in de stad en regio willen verdiepen, deze verbreden, binnenstebuiten keren, opschudden en tot grote hoogten brengen. Het prikkelt de actieve cultuurbeleving en versterkt het culturele klimaat in de stad en regio.

Dat kan gaan om jong talent dat experimenteert met nieuwe vormen van theater, klassieke kenmerken vernieuwt en 'verhipt' en als het ware een nieuw canon zoekt die huidige en toekomstige generaties aanspreekt en warm maakt voor kunst en cultuur.

Maar ook anderen zijn ongeacht hun leeftijd, kennis en ervaring welkom om in het Energiehuis producties te maken. Iedereen met goede, artistieke plannen is welkom. Wij trekken graag op met makers die geworteld zijn in Dordrecht via hun Dordtse roots, hun Dordts DNA, of die aspecten van Dordrecht of het omliggende gebied in hun voorstelling een rol willen laten spelen.

We willen het specifieke Dordtse, wat we nu al doen met de Mijlpalen, terug laten komen in Dordtse producties, die vervolgens wel een landelijk bereik kunnen hebben; zoals bijvoorbeeld een jaarlijkse productie rondom de historie van Dordrecht en/ of Drechtsteden in een eigentijdse jas, waarin popmuziek en klassieke muziek hand in hand gaan. Daarbij samenwerking met het Dordrechts Museum in de vorm van een tentoonstelling en een educatieprogramma voor zowel onderwijs als regulier publiek. Verdieping, verrijking en vermaak zijn codewoorden.

Ook willen we artistieke kruisbestuiving tussen professionals en inwoners in hun eigen leefomgeving bevorderen, bijvoorbeeld door een kunstenaar een wijk in Dordrecht of gemeente in de Drechtsteden te laten adopteren (en vice versa). Het resultaat komt uiteindelijk terug in Kunstmin of het Energiehuis. Het levert een Drechtstedelijke footprint op die wij graag samen met Rotterdams kunstvakonderwijs en het MBO/HBO onderwijs in de Drechtsteden ontwikkelen.

Zoals aangegeven in het regioprofiel doen we voor de ontwikkeling van deze productiewerkplaats een beroep op steun van het Rijk. Uniek aan deze proeftuin is de koppeling met de historie van het gebied, in samenwerking met het Dordrecht Museum en de samenwerking met de keten Popmuziek. Zie hieronder.

Broedplaats Muziek als onderdeel Proeftuin Productiewerkplaats Energiehuis

In Dordrecht hebben we met de keten Popschool bij ToBe, muzikantencentrum Popcentrale met oefenruimten en podium voor amateur- en (semi-)professionele muziekformaties en poppodium Bibelot om naar door te groeien een goede 'basisinfrastructuur' voor de regio Drechtsteden. Er vinden veel popevenementen plaats (festivals, Popronde, Muziek bij de Buren). Om een levendige popscene te creëren is er behoefte aan een verbeterde aansluiting bij popopleidingen. Bibelot biedt een oefenplek, experimenteerplek, een 24/7 broedplaats waar muzikanten samenkomen, kunnen onderzoeken, ondervinden, proeves met publiek uitvoeren. Hiervoor werken we graag samen met de kunstvakopleidingen in Rotterdam.

Beeldende Kunst

Met het Dordrechts Museum heeft Dordrecht een prachtig museum met een mooie collectie in huis. Met deze collectie als basis wil het Dordrechts Museum de komende jaren nog meer bijzondere tentoonstellingen organiseren; exposities met werk van vooraanstaande en/of aansprekende kunstenaars, waarvoor bruiklenen uit binnen- en buitenland gehaald moeten worden. De gemeente maakt hier extra budget voor vrij. Daarnaast maken we hiervoor graag gebruik van de ondersteuningsmogelijkheden van particuliere en Rijksfondsen.

Dordrecht heeft een lange traditie en een goede naam op het gebied van kunstenaarsbeleid, vanwege het actieve kunstenaarsklimaat waarin talenten worden gestimuleerd en er voldoende mogelijkheden zijn om de beroepspraktijk verder te ontwikkelen, om te experimenteren en op verschillende locaties werk te presenteren. De stad ondersteunt landelijke en internationale zichtbaarheid. Dordrecht doet dit door het toekennen van start- en projectsubsidies en werkbeurzen, het aanbieden van ateliers, het verstrekken van kunst opdrachten, het initiëren van activiteiten zoals een open atelierroute, de benoeming van een Stadskunstenaar, het presenteren van werk in het Dordrecht Museum en het subsidiëren van de oudste kunstenaarsvereniging van ons land, Teekengenootschap Pictura, waar ook een presentatieplek is.

Daarnaast is DordtYart een unieke plek in Dordrecht, een particulier initiatief, gevestigd in een oude scheepswerf waar kunstenaars uit de hele wereld hun werk maken en tonen.

Toch is nu het kunstenaarsbestand in Dordrecht aan het vergrijzen. Om het kunstenaarsklimaat te kunnen handhaven dan wel te verbeteren, is een instroom van jonge kunstenaars noodzakelijk. Om jonge talentvolle kunstenaars naar Dordrecht te bewegen, zijn aantrekkelijke faciliteiten nodig, zoals betaalbare ateliers, nieuwe presentatieplekken en een programmering waarin ruimte is voor onderzoek en experiment. Dordrecht heeft de ambitie de komende jaren extra in te zetten op instroom van jonge talentvolle kunstenaars, ter bevordering van de kwaliteit van het bestaan en het aanzien van de stad. Hierbij maken we graag gebruik van mogelijkheden die het Rijk op dit vlak biedt.

Broedplaats DOOR

Door is een grassroots initiatief in Dordrecht dat culturele met sociale doelen verbindt. De naam DOOR is gekozen vanuit het principe zich ergens te vestigen waar ruimte is, en zo nodig weer DOOR te trekken naar een ander locatie. Zo is DOOR nu sinds juli gevestigd in het oude Belastingkantoor dat t.z.t. zal moeten verdwijnen voor de plannen voor de Spuiboulevard. In het DOORKantoor zijn inmiddels zo'n 45 ateliers gevestigd en er vinden kleinschalige presentaties plaats op het gebied van Beeldende Kunst, Spoken Word, Dans en Theater en allerlei vormen van Muziek. Hier is echt sprake van een humuslaag voor talentontwikkeling, rijp en groen kunnen hier terecht en een deel ontwikkelt zich zodanig dat doorgroei naar grotere podia mogelijk is.

Culturele educatie

Voor een bloeiende, energieke stad en regio is actieve en passieve cultuurparticipatie essentieel. De basis hiervoor leggen we met cultuureducatie in het onderwijs o.a. in Dordrecht met het Cultuurmenu, waardoor kinderen zich cultureel ontwikkelen én kennismaken met de culturele parels van de stad.

Aan het Cultuurmenu wordt filmeducatie, verzorgd door de Movies, toegevoegd. Daarbij maken we graag gebruik van de ondersteuning van EYE, dat daarvoor extra rijksmiddelen krijgt en de, zoals hiervoor bepleit, te vestigen Filmeducatiehub in Rotterdam.

Scholen in Dordrecht, Alblasserdam, Papendrecht, Sliedrecht en Ridderkerk worden in het kader van het Dordtse programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) intensief door het kenniscentrum Servicebureau Onderwijs & Cultuur ondersteund bij het formuleren van cultuureducatiebeleid en een doorgaande lijn in het curriculum.

Dankzij de Impulsregeling 'Meer Muziek in de klas' gaan steeds meer scholen met muziekeducatie aan de slag. In Dordrecht is dat met verschillende methoden en organisaties, zoals 123Zing, ToBe cultuurcentrum, en het Leerorkest Drechtsteden mogelijk.

In het coalitieakkoord is opgenomen dat in samenwerking met het onderwijs een ambitieuze onderwijsvisie wordt opgesteld over het werken aan gelijke kansen voor alle kinderen waarin o.a. de koppeling gelegd wordt met muziekeducatie. Zoals aangegeven in het regioprofiel is ondersteuning vanuit het Rijk vooral gewenst voor flankerend beleid ten aanzien van het onderwijs en de voortzetting van het programma Cultuureducatie met Kwaliteit.

Naast binnenschoolse cultuureducatie biedt de Stichting Culturele Educatie buitenschoolse educatie aan in het Energiehuis. Voor werkelijke talenten kan dit de opstap zijn naar het Kunstvakonderwijs in andere steden, zoals Rotterdam.

Cultuurcoaches

In de hele regio kiezen gemeenten steeds vaker voor het inzetten van een cultuurcoach of -makelaar. Hiermee nemen de gemeenten duidelijk de rol van aanjager op zich. De cultuurcoach of makelaar heeft de taak om verbindingen te leggen en samenwerkingen te stimuleren tussen culturele organisaties onderling, maar ook met onderwijsinstellingen, en welzijn-, en bewonersorganisaties. Door het inzetten van een cultuurcoach wordt een extra impuls gegeven aan cultuureducatie, maar wordt ook ingezet op meer veiligheid, sociale cohesie en welzijn.

De voortzetting van de regeling combinatiefuncties maakt uitbreiding op dit vlak mogelijk.

Cultuur(educatie) en het maatschappelijke domein

Cultuureducatie (als middel) voor kwetsbare en hulpbehoevende ouderen (o.a. dementerenden), vluchtelingenkinderen, kinderen en jongeren met een beperking, voor preventie en de ontwikkeling van sociale vaardigheden wordt steeds belangrijker. Enkele jaren geleden heeft het Ministerie van OCW een dringend verzoek gedaan aan de sector om de verbinding tussen cultuur en het maatschappelijk domein zichtbaar te maken. Hier is door Movisie, LKCA en de Hogeschool Windesheim in 2017 onderzoek naar gedaan; Door kunst en cultuur komen er bij ouderen allerlei positieve processen op gang, zowel sociaal, emotioneel, fysiek als mentaal.

Volgens de onderzoekers neemt het aantal kunstprojecten in de zorg toe, maar wordt dit nog onvoldoende vanuit beleid ondersteund. Faciliterend beleid is nodig, evenals duurzame financiering en samenwerking. Het Servicebureau Onderwijs en Cultuur (SOC) maakt in de regio partijen bewust van de meerwaarde van kunst en cultuur in het sociaal maatschappelijk domein.

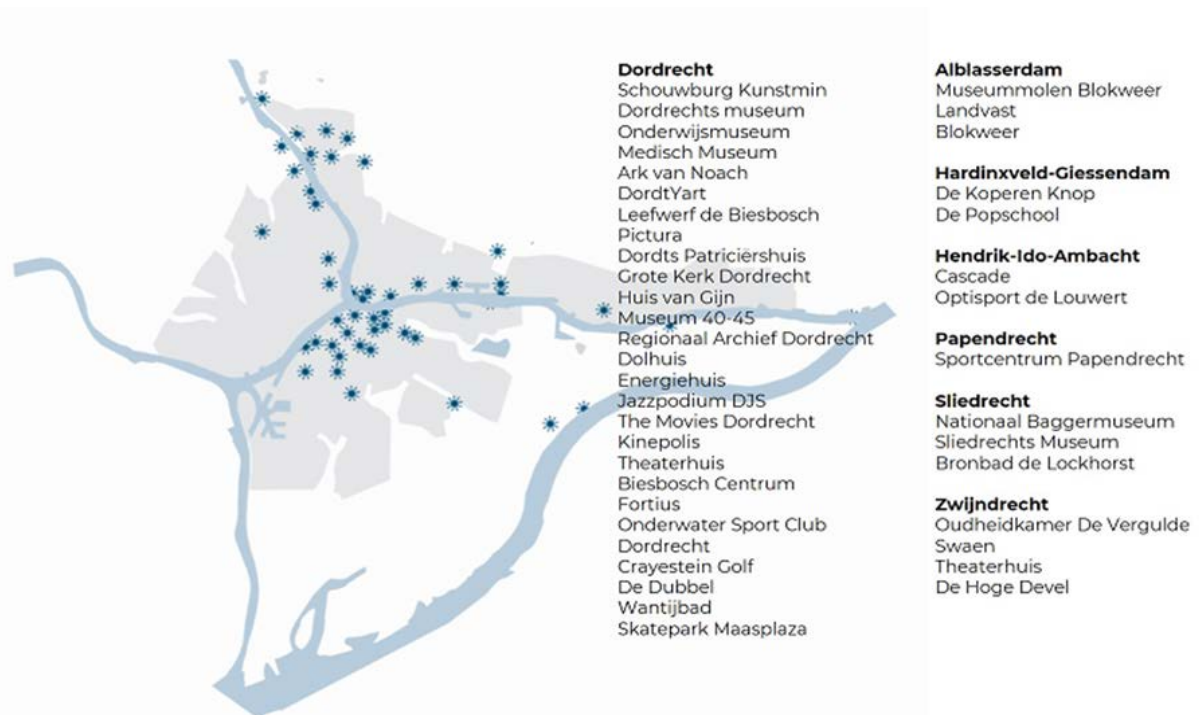
In Dordrecht openen de eerste 'inloophuis-activiteiten' voor dementerenden (en hun mantelzorgers) in de wijk, waar naast sport ook culturele activiteiten aangeboden worden. ToBe cultuurcentrum start in 2019 met het eerste cultuur-inloophuis voor kwetsbare ouderen in het Energiehuis. Tijdens deze ochtenden worden workshops dans, theater, muziek en beeldend aangeboden door vakdocenten die kennis en ervaring hebben met deze specifieke doelgroep. ToBe cultuurcentrum werkt hiervoor samen met zorginstellingen als Het Spectrum en het Parkhuis en collega instelling SKVR in Rotterdam.

Om de inzet voor deze groepen uit te breiden maken wij graag gebruik van ondersteuning van het rijk bijvoorbeeld via de nieuwe regeling voor cultuurparticipatie.

Culturele en recreatieve voorzieningen in de Drechtsteden

In het eerder genoemde onderzoek van de Economic Development Board Drecht Cities 'Drechtstelijk Waterrijk' is ook gekeken naar de cultuur en recreatie sector in de regio.

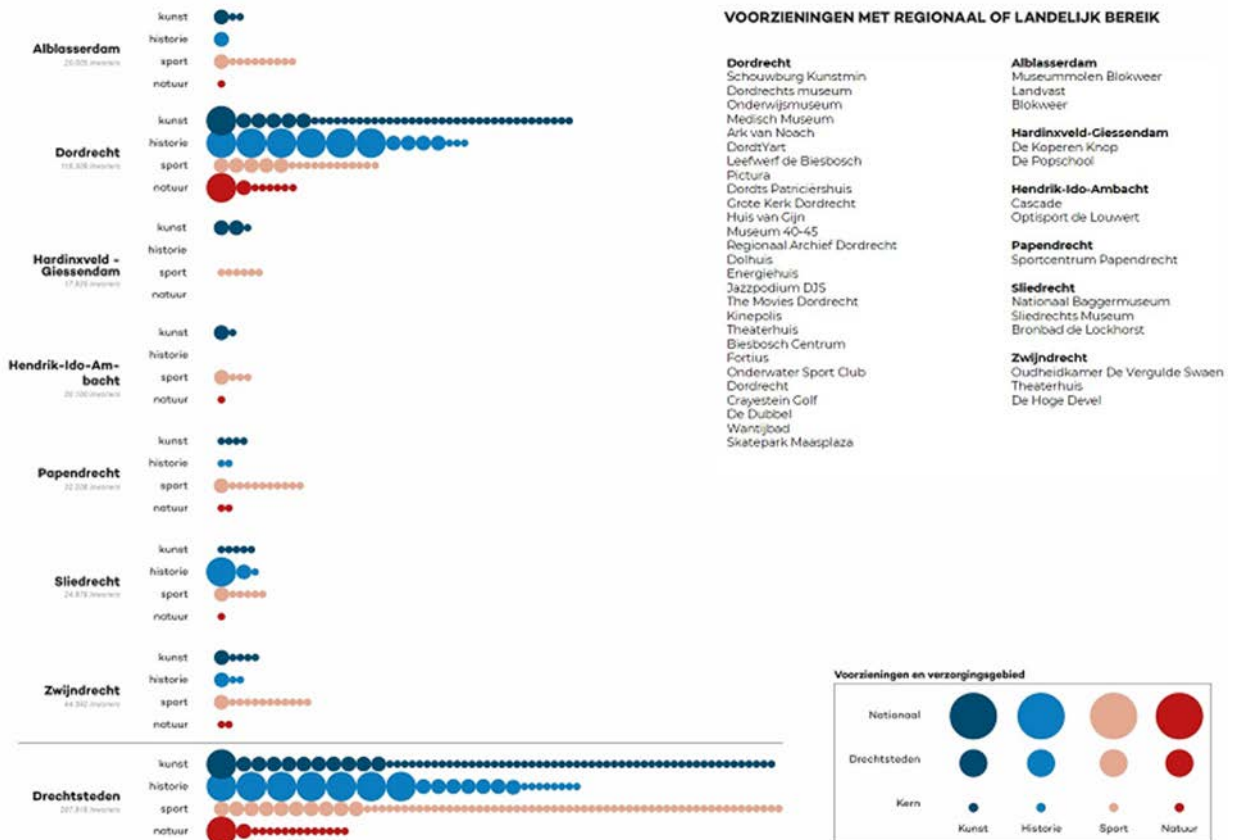
Hieronder de culturele en recreatieve voorzieningen in de Drechtsteden geografisch gepositioneerd.

Bron; Drechtstedelijk Waterrijk, Economic Development Board Drecht Cities juli 2018

Ook is gekeken naar het bereik van die culturele en recreatieve voorzieningen.

De culturele en recreatieve voorzieningen in de regio Drechtsteden, wat betreft lokaal, regionaal en landelijke bereik

Bron; Drechtstedelijk Waterrijk, Economic Development Board Drecht Cities juli 2018

Hierachter is toegevoegd het verslag van de enquête van het Onderzoek Centrum Drechtsteden naar het culturele ecosysteem in Dordrecht en een schets van dit ecosysteem naar sectoren, inclusief de evenementen in Dordrecht.

Cultureel Ecosysteem

Dordrecht

Inhoud

1. Profiel
2. Vrijwilligers
3. Samenwerking

In deze factsheet doen wij kort verslag van de enquête die wij onder culturele instellingen in Dordrecht hebben gehouden om het cultureel profiel van Dordrecht in beeld te brengen.

Vergelijkbaar aan de enquête in Rotterdam is aan 26 culturele instellingen in Dordrecht een korte internetvragenlijst gestuurd. Vrijwel alle aangeschreven instellingen hebben de vragenlijst ingevuld.

1 Profiel

Onderstaande tabel 1 geeft het profiel weer van de Dordtse culturele instellingen die zijn aangeschreven, onderscheiden naar categorie (discipline) en soort voorziening (basis-, keten- of topvoorziening). Topvoorzieningen zijn voorzieningen met een duidelijke bovenregionale uitstraling en bezoekersprofiel. Ketenvoorzieningen zijn voorzieningen die zich richten op talentontwikkeling, productieklimaat en/of arbeidsmarkt. De overige voorzieningen zijn basisvoorzieningen, de humuslaag van de stedelijke regio.

Tabel 1 Culturele instellingen Dordrecht naar discipline en basis-, keten- en topvoorzieningen

categorie	basis	keten	top
Productie podiumkunsten/ muziek	Stichting Torenmuziek Muziektheater Hollands Diep Poppentheater	Door	
Presentatie podiumkunsten	Kunstmin Poppodium Bibelot Jazzpodium DJS Microfestival	Door	Bachfestival
Beeldende kunst	Pictura		DordtYart
Musea en erfgoed	Museum 1940-1945 Dordts Patriciërshuis		Dordrechts museum ¹ Onderwijsmuseum
Film	Kinopolis The Movies		
Letteren en debat	Bibliotheek Aanzet Dordt Literair		
Talentontwikkeling	SCE, ToBe SCE, Popcentrale	SCE, ToBe SCE, Popcentrale	
Kenniscentrum	SCE ² , Servicebureau Onderwijs & Cultuur		
Creative industrie	Dock		
Festivals/evenementen	Big Rivers Open Monumentendag Sinterklaashuis Wantijpop Dancetour		Kerstmarkt Dordt in Stoom Boekenmarkt

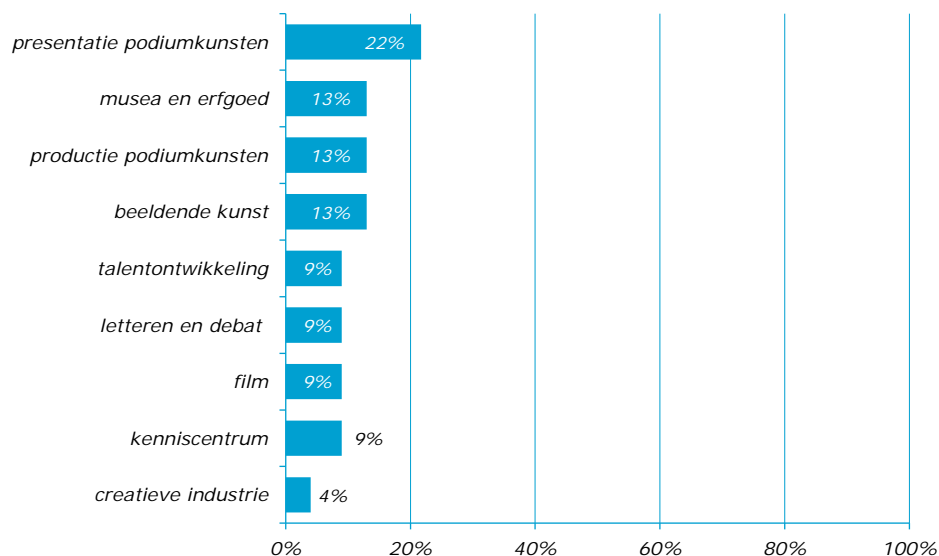
¹ inclusief Museum van Gijn, Hof van Holland en Regionaal Archief

² Stichting voor Cultuureducatie

Bron: enquête, inclusief aanvullingen

De verdeling over de *hoofddisciplines* (exclusief festivals en evenementen) staat in figuur 1.

Figuur 1 Verdeling Dordtse culturele instellingen over de hoofddisciplines

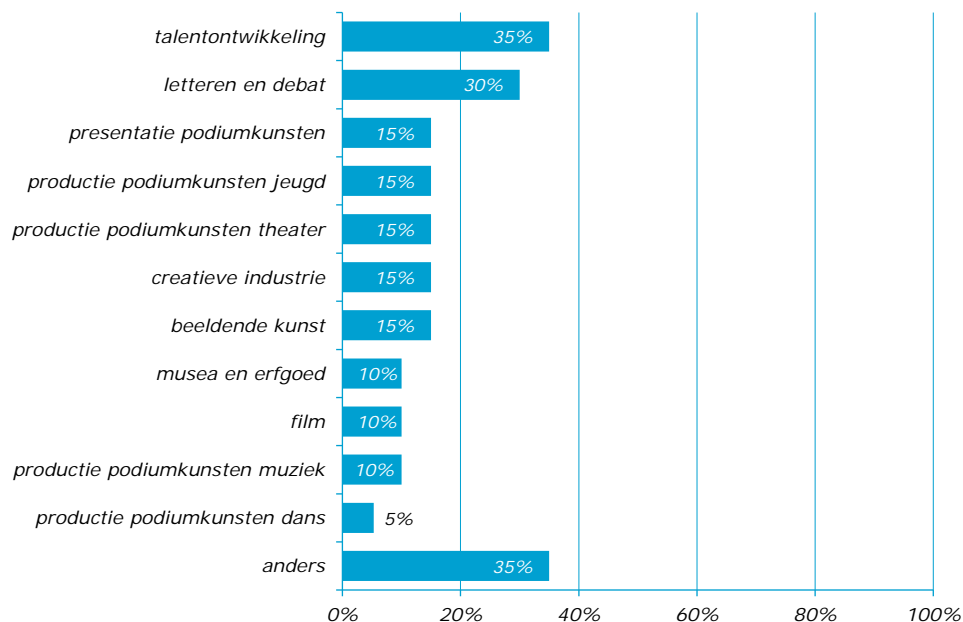

Toelichting: exclusief festivals en evenementen

Bron: enquête, inclusief aanvullingen

De meeste culturele instellingen zijn naast in de hoofddiscipline ook in andere disciplines actief. Figuur 2 geeft de verdeling van de gegeven antwoorden door 20 instellingen. De meeste instellingen zijn ook actief in de disciplines talentontwikkeling en letteren en debat. Onder de categorie 'anders' vallen zaken als educatie en commerciële activiteiten. Drie instellingen (13%) zijn in geen andere discipline actief.

Figuur 2 Andere disciplines waar Dordtse culturele instellingen naast de hoofddiscipline actief in zijn

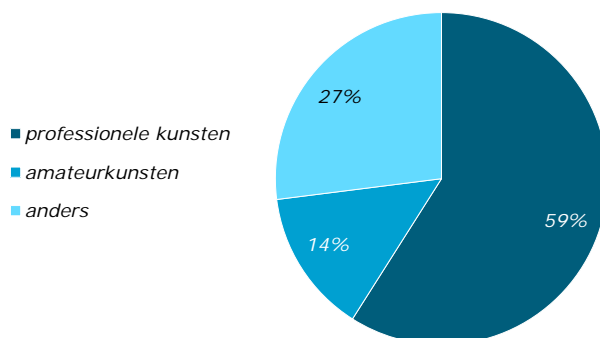

Bron: enquête

Toelichting: hier waren meerdere antwoorden mogelijk

Bijna 6 op de 10 organisaties vallen onder professionele kunsten. Maar dat is mede het gevolg van de voorselectie in de te benaderen instellingen. Bij de categorie 'anders' is sprake van organisaties die vallen onder èn professionele èn amateurkunsten en organisaties die niet in de categorie kunsten thuishoren.

Figuur 3 Valt de organisatie onder professionele kunsten of amateurkunsten?

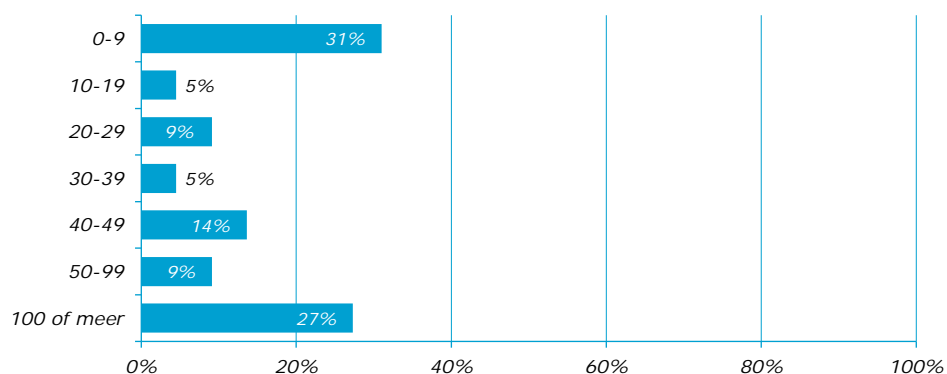

Bron: enquête

2 Vrijwilligers

Bij zes organisaties (Bibelot, Dordrechts museum, Nationaal Onderwijsmuseum, Bibliotheek Aanzet, SCE en Big Rivers), zijn meer dan 100 vrijwilligers betrokken, bij zeven gaat het juist om kleinere aantallen (minder dan 10). In totaal zijn bij de 23 culturele organisaties die deel hebben genomen aan het onderzoek meer dan 1.000 vrijwilligers betrokken.

Figuur 4 aantal vrijwilligers

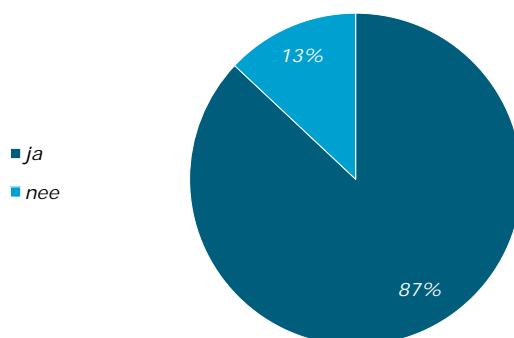

Bron: enquête

3 Samenwerking

Bijna alle (20 van de 23) organisaties werken samen met partners in de regio Rotterdam/Drechtsteden.

Figuur 5 Samenwerking

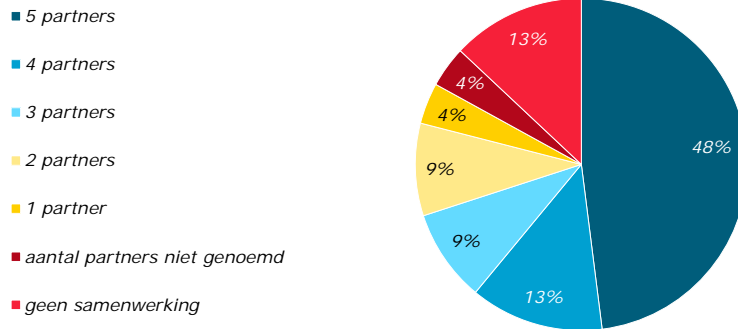

Bron: enquête

In totaal werden door 19 respondenten 78 samenwerkingspartners genoemd, een aantal zoals het Dordrechts Museum, Schouwburg Kunstmin en gemeenten door meerdere respondenten. Onder die 78 bevinden zich zes partners in Rotterdam/Rijnmond. Het grote merendeel van de samenwerking vindt dus binnen Dordrecht/de Drechtsteden plaats. 48% van de respondenten noemde vijf van de maximaal vijf te noemen partners, 13% vier, 9% drie, 9% twee. De genoemde samenwerkingspartners zijn weergegeven in onderstaande woordenwolke.

De samenwerking vindt vooral plaats op het gebied van presentatie (27%), promotie (23%) en productie (20%) (figuur 8).

Figuur 6 Aantal samenwerkingspartners

Toelichting: respondenten konden maximaal 5 partners noemen

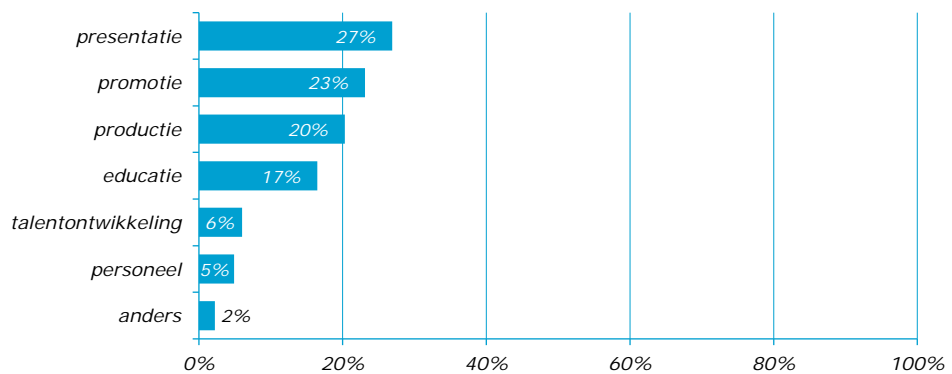
Bron: enquête

Figuur 7 Samenwerkingspartners

Bron: enquête

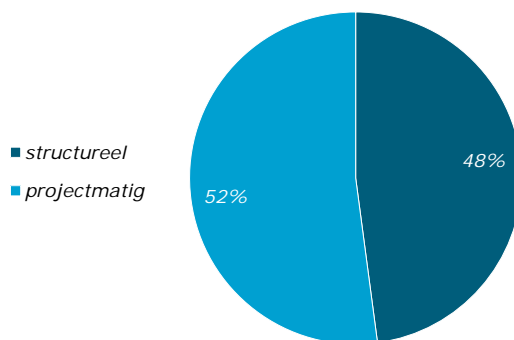
Figuur 8 Soort samenwerking

Bron: enquête

De meeste samenwerking ten slotte is projectmatig. Maar bijna evenveel samenwerking is structureel (figuur 9).

Figuur 9 Structurele of projectmatige samenwerking

Bron: enquête

Enkele kerncijfers cultuur Dordrecht

Bezoekers

Bezoekers cultuurinstellingen Dordrecht

Er zijn in Dordrecht ongeveer 20 cultuurinstellingen. Van 14 daarvan weten we de bezoekersaantallen. Samen zijn de 14 cultuurinstellingen goed voor jaarlijks 900.000 bezoekers.¹

Tabel 1 Aantal bezoekers culturele instellingen Dordrecht 2017

	aantal bezoekers (x1.000)
Bibliotheek AanZet, vestigingen Dordrecht	280
Dordrechts Museum/Museum van Gijn	139
Onderwijsmuseum	32
Hof van Nederland	19
Museum 1940-1945	2
Dordts Patriciërshuis	.
Kunstmin	74
Pictura	7
DordtYart	.
Dock	.
The Movies	66
Kinapolis	207
ToBe	5
Bibelot	56
Popcentrale	7
Dordtse Jazz Sociëteit	5
Muziektheater Hollands Diep	1
DOOR	.
Ateliers	.
Dordtse Phil/Bene Via	.
Totaal exclusief onbekend	900

Bronnen: jaarverslagen en opgave instellingen

. = onbekend

Educatief bereik

Het educatieve bereik is van een paar instellingen bekend.

Tabel 2 Educatief bereik 2017 (voor zover bekend)

	bereik (x1.000)
Bibliotheek AanZet	15
SCE-ToBe	5
SCE-SO&C	30
Onderwijsmuseum	4

Bron: jaarverslagen

Culturele festivals/evenementen

Van 15 culturele festivals/evenementen zijn bezoekersaantallen bekend. De meeste festivals/evenementen zijn jaarlijks. Alleen Dordt in Stoom, het Bach Festival en het Cello Festival vinden eenmaal in de twee jaar plaats. Er zijn gemiddeld rond de 1 miljoen bezoekers per jaar aan deze 15 evenementen. Kerstmarkt, Dordt in Stoom en Big Rivers en de Boekenmarkt zijn de grootste.

¹ Naast de twee bioscopen in Dordrecht is er ook 1 in Alblasserdam (Landvast), met in 2017 80.000 bezoekers. En naast schouwburg Kunstmin zijn er ook voortellingen in Cascade (Hendrik-Ido-Ambacht), De Willem (Papendrecht) en Landvast (Alblasserdam)

Tabel 3 Bezoekers festivals en evenementen 2017

	aantal bezoekers (x1.000)
Bibelot festival/open air	3
Bachfestival (eenmaal in de twee jaar)	10
Big Rivers	100
Dancetour	8
Dordt in Stoom (eenmaal in de twee jaar)	250
Boekenmarkt	75
Wantijpop	28
City Art Fair	3
Palm Parkies	28
Pasar Malam	60
Cellofestival (eenmaal in de twee jaar)	4
International Micro Festival	1
Open Monumenten dagen	30
Sinterklaashuis en -intocht	40
Kerstmarkt	400

Bron: evenementenkalender

Werkzame personen en vrijwilligers

Tabel 4 Aantal betaalde medewerkers 2017 (NB: in aantallen personen, niet in fte)

	aantal medewerkers
Bibliotheek AanZet	174 (in heel de regio)
Dordrechts Museum/Museum van Gijn	91 + 33 uitzendkrachten
Onderwijsmuseum	12
Museum 1940-1945	0
Dordts Patriciërshuis	.
Kunstmin	32
Pictura	1
DordtYart	.
Dock	.
The Movies	4
Kinapolis	.
Stichting Cultuureducatie ZHZ ¹	59
Bibelot	10
Dordtse Jazz Sociëteit	.
Bachfestival	2 vast + 8 projectgebonden
Big Rivers	organisatiebureau
Dordt in Stoom	geen
Wantijpop	geen
Muziektheater Hollands Diep	4 vast + aantal projectgebonden
DOOR	.
Totaal ²	422

Bronnen: jaarverslagen en bedrijvenregister

¹ Servicebureau Onderwijs & Cultuur, Popcentrale, ToBe en Muziekschool Ridderkerk² Inclusief uitzendkrachten en alle vestigingen Bibliotheek AanZet, exclusief projectgebonden en onbekend

. = onbekend

Tabel 5 Aantal vrijwilligers 2017

	aantal vrijwilligers
Bibliotheek AanZet 1	460 (alle vestigingen)
Dordrechts Museum, Museum van Gijn	> 100
Onderwijsmuseum	106
Museum 1940-1945	30-39
Dordts Patriciërshuis	40-49
Kunstmin	35 (plus 16 stagiairs)
Pictura	20-29
DordtYart	10-19
Dock	0-9
The Movies	0-9
Kinapolis	0-9
Bibelot	100
ToBe, Popcentrale, SO&C	113
Dordtse Jazz Sociëteit	60
Bachfestival	40
Big Rivers	140
Dordt in Stoom	.
Wantijpop	.
Muziektheater Hollands Diep	.
DOOR	50-99
totaal!	minimaal 1.300

Bronnen: jaarverslagen en enquête

1 dit is inclusief alle vestigingen Bibliotheek AanZet, bij benadering is een derde hiervan in Dordrecht.
exclusief onbekend

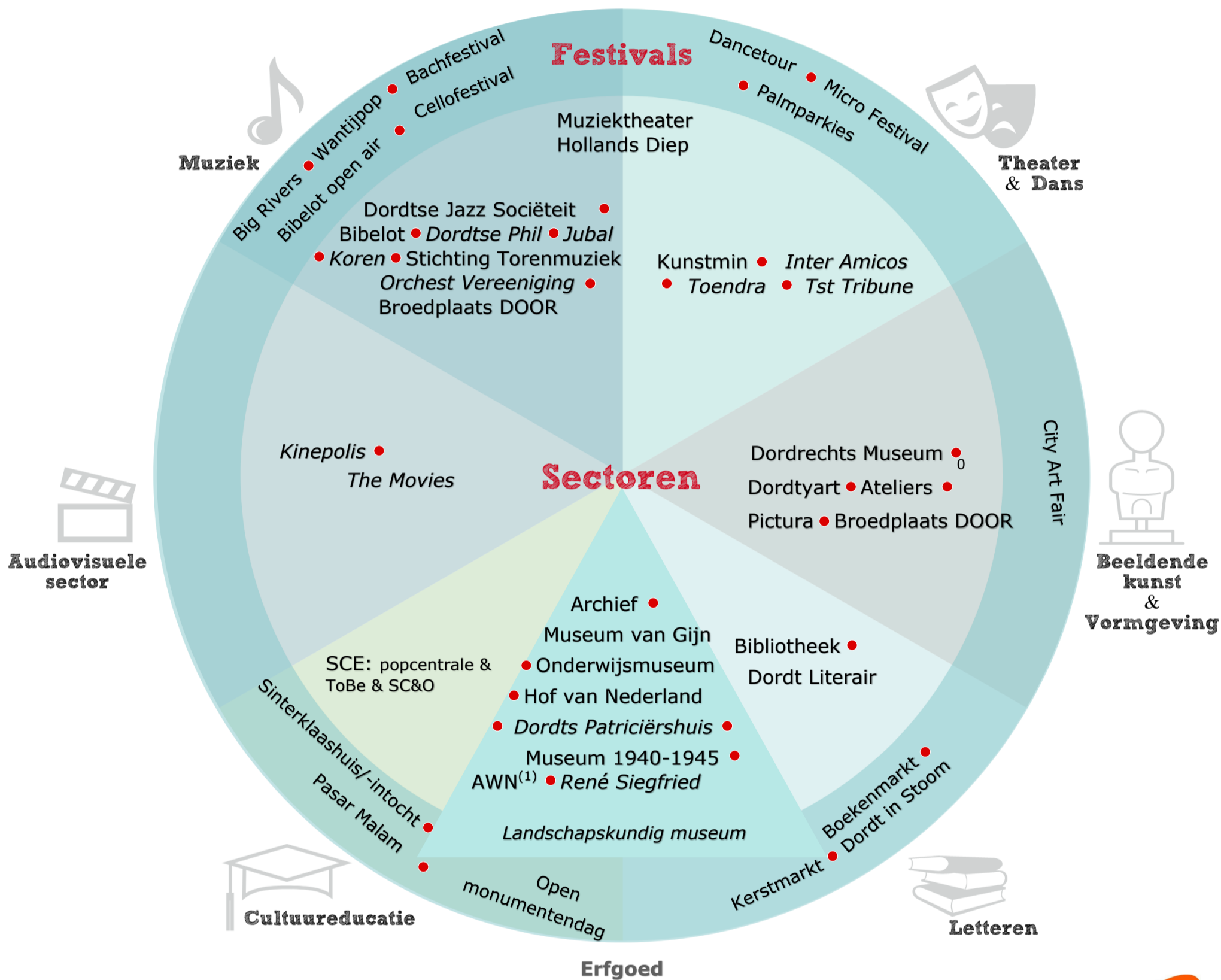

drs. J.M.A. Schalk
oktober 2018

Postbus 619
3300 AP Dordrecht
(078) 770 39 05

ocd@drechtsteden.nl
www.onderzoekcentrumdrechtsteden.nl

Schets cultuurregio Dordrecht

Cursief = niet structureel gesubsidieerd
⁽¹⁾ AWN = vereniging archeologische vrijwilligers